

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו ב ו ת ל ע י ו ר ן ב פ ר ש ת ה ש ב ר ע
ע ר ו כ י מ ב י ד י נ ח מ ט ל י ב ו ב י ז - ש נ ת ה ת ש ע - ע ש ר ת

נצבים-וילך (תש"ך)

פרק ל' א' - י'

גליון זה הוא ממסך של גליונות נצבים-וילך תשי"ז - י"ח.

א. פסוקים א' - ג.

קיימת לגבי פסוקים אלה בעיה תחבירית, פרקנו מתחיל במשפט במסל הנאיך והשאלה היא: באיזו מילה מתחיל המשפט הראשי? (בלשון הקדמונים: היכן מתחילה תשובת התנאי?) דעות שונות למפרשים בשאלה זו, והנה מקצתן:

ראב"ע כ"ט, כ"ח: ובעבור שאמר (דברים כ"ט כ"ז): "וישליכם אל ארץ אחרת" אמר, כי אם תשוב אל ה' אע"פ שאתה חוצה לארץ - חסס יטיב סבוךך.

רמב"ן ל', ב': וסעט "ושבת עד ה' אלהיך וטמעת בקולו" - שתשוב אל ה' בכל לבבך ובכל נפשך ותקבל עליך ועל בניך לדורותם לעשות ככל אשר אנכי מצוך היום וכו'.

אברבנאל: עם היות הברכות והקללות בלשון תנאי: "אם סמע תסמע" ו"אם לא תסמע", הודיע משה אדונו, שכולם - הברכה והקללה - עתידים להתקיים, וטאחר סייתמו הקללות כולם ישובו אל חסס יתברך והוא יקבצם ויגאלם, וזאת היא הנחת האמיתית והגאולה העתידה, אשר אנחנו מקווים אותה... "כי יבואו עליך הברכה והקללה" כי כולם יתקיימו בהכרח, הנה אז בהכרח תשוב אל ה'.

חזקוני: לעיל נאמר (כ"ט, כ"ז): "וישליכם אל ארץ אחרת" וכאן נאמר: ואם תשוב תוא ישוב את סבוךך.

ר' ש"ך חירש: כאשר יתקיים בך כל הנזכר בתורה בברכה וקללה על עיצוב דמות עתידך באלפי השנים הבאות; אז תביא את סכום נסיונותיך - נסיונות דרכך בהיסטוריה - אל לבבך פנימה וכתוצאה מחשבון נפשך תשוב אל ה' ולהורות בכל לבבך ובכל נפשך.

וכן תרגמותו המתרגמים:

רמב"ן: ווען נון קינפטטיג אללע דיזע דיינגע איינשרעפפן, זעגען אונד פלוג... דו ניםטט עס צו הערצען, בקעהרסט דייך צום עוויגען... זא ווירד דער עוויגע זייך אויך דיינער ערבארמען...

King James Version:

And it shall come to pass, when all these things are come upon thee, the blessing and the curse... and thou shalt call them to mind among all the nations... and shalt return unto the Lord... that then the Lord thy God will turn thy captivity...

Version Synodale 1929:

Quand toutes ces choses te seront arrivees... si tu les prends de nouveau a coeur... et si tu reviens a l'Eternel... alors l'Eternel ton Dieu ramenera tes captifs...

ר' דוד הופמן נפרוטו לספר דברים: Wenn nun alle diese Worte... über dich gekommen sein werden; so wirst du es dir zu Herzen nehmen... Und du wirst zum Ewigen... zurückkehren und auf seine Stimme hören... Dann wird der Ewige... deine Wiederherstellung veranstalten...

(1) מה הן דעותיהם של פרטנים ומתרגמים בתשובה לשאלה

התחבירית שבפסוקים?
סדר את המפרטים ואת המתרגמים לקבוצות.

(2) מה הן המסקנות הרעיוניות הסובות הנובעות מתוך הסוגי הזה?
מה הובטח לעם ישראל לדעת כל אחת עץ הקבוצות הנ"ל?

(3) התוכל להסביר למח אין אף פרשן אחד רואה את פסוק א' כולו כמשפט תנאי ואת החילת פ' ב' ("ושבת עד ה'") כתחילת תשובת התנאי?

(4) רמב"ט, הלכות תשובה ז', ה': כל הנביאים כולם ציוו על החטובה ואין ישראל נבאלין אלא בתשובה. וכבר הבטיחה תורה מסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין, שנאמר (דברים ל; א): "והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה... וסבת עד ה' אלהיך ושב ה' אלהיך ורג'".

כיצד עונה הרמב"ט לשאלה התחבירית שלנו ולאילו מן הקבוצות שדלעיל יש לצרפו?

(בצבים-וילך תש"ך)

ב. ל' י': כי תשמע בקול ה' אלהיך לשמור מצותיו וחקותיו הכתובה בספר התורה הזה.

חזקוני ד"ה הכתובה":

חוא לשון רבות לבקבות כמו "הכתובים" בלשון רבים לזכרים כמו שפירשתי למעלה (שמות יז, יב): "ויחי ידיו אסובה" (ושם הביא בראשית מ"ט, כ"ב): "בנות צעדה עלי שור" (שם"א ד, ט"ו): "ועיניו קמה ולא יכול לראות".

ר' יעקב צבי מקלנבורג בעל "הכתב והקבלה": לפי שהתורה לא ביארה רק כלל כל מצות ובלתי אפשר לקיימה בלי תורה שבעל-פה. ועל זה אמר "תשמע בקול ה'" לשמור מצותיו וחקותיו הכתובה... כדי שנוכל לשמור התורה הכתובה צריכים לתורה שבעל-פה והוא הנקרא "קול", כי דברי תורה שבעל-פה צריך לשומעם מקול דברים היוצאים מפי רבות.

מה קשה לכל אחד מן הפרטנים בפסוקנו ומה החבול שבין תשובותיהם?

ג. פסוק ב': ושבתי ע"ה אלהיך.

" י': כי תשוב אל ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך.

הרב א' י' קוק זצ"ל, "אורות התשובה" פרק י"ז:

תחיית האומה היא היסוד של בניין התשובה הגדולה, תשובת ישראל העליונה ותשובת העולם כולו שתבוא אחריה.

כשרוצים באמת לשוב, אין על פי שמעונכיהם בשביל כמה מניעות, כמו מחמת בלבול דעת, או מחמת חלישות כוח או מחמת אי יכולת לתקן דברים שהם נוגעים בין אדם לחברו, אע"פ שהעיקוב הוא גדול מאוד והלב מוכרח להיות נשבר מפני ידעת גדול החובה המוטלת על האדם לתקן את כל עגמיו באופן היותר טוב והיותר שלם, מכל מקום כיון שהרצון לשוב בתשובה הוא אמין, אל-על-פי שאין בכוחו עדיין לסלק את כל המניעות, צריכים לקבל את ההארה הזאת של תשובת בתוך תוכן המסחר והמקדש; עד שלא יזוז מפני העיכובים של אי השלמת התשובה מכל רוממות ומכל עלייה רוחנית... וכשם שזהו כלל גדול אצל היחיד, ככה הוא אצל הציבור בכללותו. הארת התשובה ישנה בישראל; התעוררות חפצה של האומה בכללה לשוב אל ארצה, אל מהותה, אל רוחה ואל תכונתה, באמת אור של תשובה יש בה. בואמת הדבר מתבטא בבירור גמור בביטוייה של תורה (דברים ל' ב'): "ושבת עד ה' אלהיך", (שם, י'): "כי תשוב אל ה' אלהיך". התשובה היא תשובה פנימית, אלא שהיא מכוסה בהרבה מסכים חוצצים - ואין כוח בשוב עיכוב לעכב את האור העליון מתופיע עלינו.

גם מתוך החול ייגלה הקודש, וגם מתוך החופש הפרוץ יבוא העול האחר. עבודת זהב ישתרגו ויעלו גם מתוך השירה החופשית. תשובה מזהירה תפא גם מתוך הספרות החיצונית. זאת תהיה הפליאה העליונה של חזון הגאולה, יגמול זה הציץ. יפרח הפרח, יבוסל הפרי, ויידע העולם כולו, כי רוח הקודש מדבר בכנסת ישראל בכל תנועות רוחה וסוף הכל הוא לתשובה המביאה רפואה וגאולה לעולם.

(1) הסבר את המקומות המסומנים ע"י בקד

למה יתכוון הרב בדבריו על "התעוררות חפצה של האומה בכללה"?

למה יתכוון בדבריו בקטע השלישי "גם מתוך החול". לאיזה "חול" ירמוז?

(2) מהו לדעת הרב החבול שבין "ושבת עד" לבין "תשוב אל"?

השווה דבריו לדברי הכתב והקבלה ודברי המלבי"ם המובאים בגליון בצבים תשי"ח שאלה ב, האם מסכימים דברי הרב עם דבריהם או לא?

(3) מהו הדמיון שמוצא הרב בין תשובת היחיד לבין תשובת הכלל?

(4) האם הרעיון העיקרי בדברי הרב בקטע השני ("כשרוצים באמת" עד "בתוך חכן המסחר והמקדש") מזדהה עם המאמר הידוע "רחמנא לבא בעי" או שונה ממנו.

 * הרוצים להאריך הזמנתם לשנת תשכ"א, מתבקשים לשלוח את הזמנתם למחלקת *
 * לתרבות תורנית במשרד החינוך והתרבות ירושלים מיד. *
 * דמי החתימה לכל חשנה עבור הגליון לעיון - 4 ל"י *
 * " " " " עבור עלון ההדרכה - 2. " *
 * את הסכום במלואו יש להכניס בשעת החתימה. *
 * למזמינים 10 גליונות תנתן הנחה של 10%; למעלה מ-20 גליונות 20% הנחה; *
 * ולמזמינים למעלה מ-50 גליונות - 30% הנחה. *
 * רק למזמינים מראש נוכל לשלוח את גליונות "בראשית" תשכ"א *
 * * * * *

התברר לנו, טאירנו כמה חקלות במשלוח החומר של הגליונות ועלוני ההדרכה. אנו מבקשים מהמזינים להודיענו על כל מקרה של העברת החומר אליהם שלא כראוי, כדי שנוכל לברר את גורמי הנוקלות ולהעמיד את הדברים על תיקונם.

תשובות וגם שאלות יש לשלוח גם להבא לד"ר נחמה ליבוביץ, קריית-משה, ירושלים

כתיבה וחתימה טובה.